

Τὴ σκηνογραφία τοῦ ὁ Φωτιάδης τὴν παίρνει ἀπὸ χωριὰ κι' ἐξοχάς. Ἀπὸ συνήθως νομίζεται δαίγμα ποιητικῆς ψυχῆς. Ποῦ παίρνεις τίς σκηνές σου δὲ σημαίνει τίποτα· δ,τι σημαίνει εἶναι ἀν ἔζησες ἐκεῖ, ἀν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου τὰ περιστατικὰ ποὺ ζουγραφίζεις. Ἀπὸ ξεχωρίζει τὸν ἀληθινὸ καλλιτέχνη ἀπὸ τὸ σχολαστικὸ. Μπορεῖς νὰ γράφεις κλασικὰ ἢ ρομαντικὰ ἢ λαϊκὰ ἢ σοφὰ, ἀμα ζουγραφίζεις δ,τι δὲν ἔζησες καὶ δὲν εἶδες, εἶσαι δάσκαλος σχολαστικὸς καὶ τίποτε ἄλλο· ἢ μπορεῖς νὰ ζουγραφίζεις ἀνθρώπους μὲ φράκα, χειροφιλήματα βασιλικὰ, δ,τι πεζότερο θαρρεῖ ὁ κόσμος, ἀν τὰ ξέρις, καὶ μπαίνεις μέσα στὰ ψυχολογικὰ τους καὶ τὸ κοντύλι σου ἔχει τὴν τέχνη νὰν τοὺς δώσει τὰ σωστά τους χρώματα, εἶσαι ποιητής.

Γιὰ τοῦτο εἶναι τέχνη ἀληθινὴ τὰ Μυστικὰ τοῦ Φωτιάδη. Περιγράφουν δ,τι εἶδε καὶ μάλιστα δ,τι ἔζησε ὁ ἴδιος. Ἐκεῖ στὰ μετόχια του μέσα στὴν Ἀνατολή δὲν εἶδε μοναχὰ τοὺς γεωργούς του, πέρα εἶμαι βέβαιος πὼς πῆρε καὶ τὸ τσαπί του κι' ἔσκαψε, τὴ βουκέντρα καὶ κέντησε, τὴ λιχνίστρα (ἀν τὸ λέν' εἶσαι τὸ σύνεργο) καὶ λίχνισε. Μπήκε μέσα σὲ κλύβι καὶ κοιμήθηκε, εἶδε τοὺς ἀπλωμένους ἥσκιους τῆς λέμφας μὲ τὸ λιθοσλίεμα, εἶδε τὴ βρύση τῆ ζω-τανὴ μὲ τὸ μελίσι καὶ μὲ τίς κοπέλλες (μελίσι πὶὸ σπαρταριστὸ ἀκόμα) καὶ τὴ στερεμένη βρύση μὲ τὸν πιστό της κισσό, τὸ στερνὸ της φίλο. Ἄν καὶ πολὺ διαφορετικὸς ὡς πρὸς τὸ ὄφος, ἔμωσ ὡς πρὸς τοῦτο, ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴν πείρα, ὁ Φωτιάδης μιᾶζει πολὺ τοῦ Κρουστάλη, τοῦ ζουγράφου τῆς σπάνης.

Εἶπαμε παραπάνω πὼς κατὰ τὸν κ. Ζητουναῖτη ὁ Φωτιάδης ἄρχισε ἀργὰ νὰ γράφει. Σὺν ἐκναδιαβάζω τοὺς στίχους του, μᾶλλον πιστέω πὼς ἔγραψε καὶ νωρίς. Γιατὶ μοῦ φκίνονται διὸ εἰδῶν τὰ Μυστικὰ του. Μερικὰ μ' ἔδλη τους τὴν φιλοδοξία (*) δειχνουν ἀκόμα δισταχτικὸ κι' ἀβέβαιο τὸ χέρι, μερικὰ τὸ δειχνουν γυμνασμένον καὶ ποὺ ξέρι μὲ μονοκοντυλιές νὰ σοῦ πλάθει κόσμον. Ὡς τόσο ἐγὼ δὲν κρίνω ποτέ μου τὸν καλλιτέχνη ἀπὸ τὰ μέτριά του· τὸν κρίνω πάντα ἀπὸ τὰ καλὰ του. Ἡ Σακρῶ γιὰ μὲν Σακρῶ θὰ μείνει ἀφοῦ ἔγραψε τὸ

Δέδωκε μὲν ἃ Σελάννα
Καὶ Πληγάδες, μέσα δὲ
Νέκτες, πορὰ δ' ἔρχει ὄρα,
Ἐγὼ δὲ μόνον κατεύδω.

(*) Ἠβρ. σελ. 4 ἀκ' ὁ νοῦς μου ἄθελα τρέχει.

νεταί μέσ σ' αὐτὴ, οὔτε τὴ μέλει, οὔτε δίνει προσοχὴ ἢ Κούλα. Ἄ: γκρινιάζ' ἢ Μαριώ, ἔξ λούνη ἢ Φρόσω στὰ πόδια της, αὐτὴ πὼς νὰ σωθῇ μοναχά. Κοντὰ σ' αὐτὰ ὅμως δὲν προσέχει κι' ἓνα ἄλλο. Μέσα στὸ ἴδιο γάρβαλο τῆς κούλας, ποὺ ἢ Κούλα δὲ βλέπει τὴν ὄρα νὰ βρεθῇ μακριὰ του, μεγάλωσε καὶ μούστωσε κι' ἓν' ἄλλο πλάσμα, ταπεινὸ καὶ περιφρονημένον, μὰ ἐλόδρυσσε κι' ὀλόγιον, ἢ Παναγιούλα, ἢ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας ἀπὸ τὴ λασπὸ πολλή. Τὸ μάτι της τὴν παίρνει κάποτε νὰ παραστέκη κι' ἐκείνη ἀπ' ἄλλο τὸ παραθυρο στὰ γέλια τῶν δακτύλων στὸ βελούχι, συχνὰ δὲν τῆς ἀρέσει αὐτό, τὴν ἐνοχλεῖ καὶ θέλει νὰ τὴ διώξῃ, μὰ ἀπ' ἄλλο μέρος θυμάται πὼς, τὴ χρειάζεται γιὰ νὰ πκγαίνει τὰ μπουκέτα της κι' ἄλλες κρυφὲς παραγγελίες στὸ Φωτούλα Τσιγῆδα καὶ φοβάται νὰ τὴν ἀποπάρῃ, νὰ τὰ χλαχῇ καὶ μ' αὐτὴ. Τῆς φτάνει τὸ φάγωμα μὲ τὴ Μαριώ νυχτόμερα. Μὰ δὲν κατίζει κιάλα πὼς ἢ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας δὲν κατεβαίνει πιά κουρδύριστη στὴν πόλη, δὲν ξαφνίζεται διόλου γιατί κι' ἐκείνη χτενίζει τώρα τὰ μαλλιά τὰ πόγιονα πρὶν νὰ καθῆται μὲ τὸ πλέξιμό της στ' ἄλλο τὸ παραθυρο καὶ σὰ νὰ μὴν ἀκούῃ τὴ Μαριώ ποὺ τῆς κάνει τὸν τέλο, ἀν τύχη νὰ τὴ δῇ

Ἄν ἄβριο ἀπὸ τὰ σκοπίδια τοῦ Μιστριῦ βγάλουν ὀλόκληρους τόμους τῆς Σακρῶς μὲ στίχους σὺν τοῦ Ἀπολλώνιου τοῦ Ῥόδιου, γιὰ μὲν ἢ κλλιτέχνησιν ποὺ ἔγραψε

Δέδωκε μὲν ἃ Σελάννα

θὰ εἶναι πάντα ὁ τελειότερος λυρικός ποιητὴς ποὺ γέννησε ὁ κόσμος.

Μερικοὶ στίχοι τῶν Ἀνοχτῶν Μυστικῶν, ἀν τὸ ἔθνος μὲς ἀγαπᾷ τὴν ποίηση στὴ γλώσσα του—ἀπὸ εἶναι ἀκόμα ζήτημα—ἔπρεπε νὰ μείνουν κλασσικοί. Τί παραστατικώτερο ἀπὸ τῆς καλύβας τὴν πευργαφὴ ποὺ

Ἐχει καὶ δυὸ ἀξέτιμητα δυὸ κάδρα ἀληθινὰ,
Τὰ δυὸ του τὰ παράθυρα ποὺ βλέπουν τὰ βουνά.

Σ' ἄλλους στίχους ἔκοψε, νομίζεις, τῆς βρύσης τὸ μουρμουρητό μέσα στὴ σιγαλιά

Δὲς καὶ ψυχὴ καμιά δὲν ἔχει
Τὸ ρημωμένον τὸ χωριό,
Καὶ μόνον ἢ βρύση σιγοτρέχει
Μέσα στὸ δρόμον τὸ μικρό.

Ἄ θέλετε καὶ χωρατὰ, βρίττε ἓνα χωρατὸ καλόκαρδο καὶ χαμῶγελο πρώτης σειράς

Μὰ σὺ, γενάτε, ποὺ χτυπᾷς
Καὶ δὲν ἀκούς ὠστόσο,
Ὅταν θαμπώσουν τὰ βουνά
Στὸ λόγον θὰ σὲ δώσω.

Θέλετε καὶ μῖτος, νὰ πῶς τὸ δηλώνεις μὲ στίχον ποὺ θὰ σοῦ τὸν ζούλεβε κι' ὁ Ὀράτιος, τὸ στίχον πρὸς τὴ Κατσάντρα, τὸ βεπὸι ποὺ ἀδικοπνίγηκε μέσα στὸ λιμάνι τῆς Σιυρίας

Τίς φλόγες ποὺ σὲ δούλευον ὁ Χάρος τίς φυσούσε.

Οἱ συγκιητικότεροι ἔμωσ καὶ ποιητικότεροι τοῦ Φωτιάδη στίχοι εἶναι ἐκεῖ ποὺ λέει τῆς ἀγάπης του (τὴν ξέρω τὴν ἀγάπη του, τῆς ἀξίζουσε χιλίες ἀγάπες), Ἐλα νὰ πάμε καὶ

Ν' ἀκούσουμε στὴ ρηματιὰ τὸ τρίξιμον τοῦ μύλου
Καὶ τ' ἀξίνιστον τὸ χτύπημα καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γούλου,
Καὶ μὲ τὸ ἠλιοβασιλεμα στὸ δρόμον μας νὰ δοῦμε
Μαζὶ μαζὶ τοὺς ἥσκιους μας τὴν ὄρα ποὺ γυροῦμε.

Ἀπὸ κκειὲς ποῖν δὲν κατόρθωσε νὰν τὸ πεῖ
Παιδιά, ἢ Σιυρία ἔχει ἔχει. Ἐρεῖ τὸ Φωτιάδη, τὸ Σεφριάδη, τὸν Ἐμμανουηλίδη, τὸν Ἀναστασιᾶδη (*) τὸ Βασιλακῆ. Ἐχει κι' ἄλλους.

(*) Τὸ μόνο τους κακὸ εἶναι ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἰταί νὰ μὴ γίνον ὄλοι τους γλοῦδες; Φωτογλοῦς, Σιφρογλοῦς, Μανουήλογλοῦς, Ἀναστασογλοῦς. Τώρα μὲ τὸ σύνταγμα.

νὰ φορᾷ τὸ καλὸ φουστάνι της γιὰ νὰ πάη στο φούρνον, ἢ νὰ σαρωῇ τὴν αὐλὴν παπουτωμένη. «Μαγκούφα» σὲ ξεμυάλσε καὶ σὲν τὸ βελούχι!»
Κ' ἢ Παναγιούλα τρώει τὸν κατακέφαλον χωρὶς νὰ βγάλῃ τσιμουδιά, μὰ μῆτε τὸ φουστάνι ἢ τὰ παπούτσι. Ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας τοῦ Θώμου Κρανιά σὰ νὰ μὴ γελιέται ἀπ' ἀλλοθώρισμα τοῦ δάσκαλου μὲ τὸ μακρὸ καλτό.

Μὰ ἦρθε ὁ Ἀλωνάρης, ἔκλεισε τὸ σχολεῖο κι' ὁ δάσκαλος πάει νὰ ξεκλωσῇ ριαιστὴ στὸ χωριὸ του. Τὸ βελούχι κι' ὁ κόσμος ὀλος ρήμαξε γιὰ τὴν Κούλα. Ἡ καρδιά της τρέμει ὅσο νάρθη ὁ Αὐγυστος νὰ μαθῇ, νὰ σιγουρευτῇ πὼς δὲ μεταθέσαν τὸ δάσκαλον. Καὶ δὲν τὸν μεταθέσαν. Μὰ ὁ χυνόπαρος ποὺ τὸν ξανάφερε δροστερὸ κι' ἠλιοκαμῆν ἔφερε καὶ τὰ σύγνεφα καὶ τίς βροχὲς μαζὶ καὶ μὲ τὰ πρώτα βοριαδικὰ τὸ βελούχι κλείστηκε. Μοναχὴ παρηγοριά τῆς Κούλας μὲν τὸ πέρασμα τὰ γαπημένου της στὸ δρόμον. Μὰ πότες φορὲς τὴ μέρα μπορεῖ νὰ περᾷ ὁ μακρὸς δάσκαλος; Καὶ μήπως κιάλα τὸ πέ-

(Ἐχει καὶ μιὰ μαγκούφα, ἢ τὴ μάγισσα!) Μιὰ μέρα ἔσωσέ μᾶς βγαῖ ἀρχηγίνα. Ἄμποτες!

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΠΡΩΤΗΜΑ

Ἄγγελοι μοῦπανε κρυφά, στὴ γῆ ταξιδεμένοι
—Ὡ κόρη, κάπσιο ἀτέλειωτο τραγοῦδι τραγουδάμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη τὴν καλὴ, τὴν οὐρανοκλεμμένη,
Ἐλα τραγοῦθσε μαζί, κ' εἶπα κ' ἐγὼ: Φοβᾶμαι...

Καὶ μοῦπανε κάποιον λοῦλουδα:—Σὲ λαγκαδιὲς καὶ σ' ὄρη
Τὴ χάρη μας τὴ τροπαλή, τὸ μῦθον μας σκορπάμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη μοναχά: ἔλα μαζί μας, κόρη,
Τὴν ὁμορφιά μας νὰ χαρῆς κ' εἶπα κ' ἐγὼ—Φοβᾶμαι...

—Πότε θὲ νάρθης; μοῦπανε τὰστέρια 'πὸ τὰ εὐράνια,
Κεῖνη μᾶς κάνει ἀρμονικὰ κ' αἰῶνια νὰ γυροῦμε
Στὸ γαλαξίον τᾶπειρο, ἢ ἀγάπη μας ἢ σπᾶνια,
Ποῦναι ἀρμονία, κῆμα, φῶς... κ' εἶπα κ' ἐγὼ—Φοβᾶμαι...

Γενεθ. ΜΕΛΙΠΠ

ΑΠΟ ΤΟΝ ἈΛΗΤΗ, ΣΚΙΤΣΑ
Η ΤΡΕΛΛΗ

Εἶταν οἱ μέρες τοῦ τραγητοῦ στὴ μεσημβρινὴ Γαλλία. Ἡ ἐξοχὴ μὲς μακριὰ ἀπὸ τὰ χωριὰ—στὴ μέση ἀπὸ τρία χωριά. Ριζόλοφοι πλάι μὲς καὶ κάτου ἢ Μεσόγειος. Διάφανοι οἱ λόφοι σὺν τῆς Πικτρίας μου, καλὴ. Γραμμὲς ποὺ πάσκουν ἐνταντικὰ τῆς Τέχνης τὸ σκῆμα νὰ παρουν. Ὡρες τὴν ἀγωνία τους γρικᾷς πρὸς τὸν ὀρίζοντα νὰ χάνεται. Ὡρες παρακλήτη νὰ κάουν πρὸς κάποιον τεχνίτη ποὺ προσδοκίεται μοναχὰ καὶ δὲν ἔρχεται, πρὸς κάποιον παραμυθιῖον φαῖδια ἀνεπνευγχο.

Ἐυεργετικὸς ὁ ἥλιος σήμερα γιὰ μᾶς καὶ νὰ τὸν γλεντήσουμε θὰ πρέπει μᾶς. Ὡαῖα εἶναι τ' ἀμπέλια δεξιάξερβα καὶ πὶὸ ὠραίες ἀκόμα οἱ χωριάτισσες ποὺ τραγοῦν τὰ σταφύλια. Δουσιακὰ δ' νετρα πετοῦνε γύρωθί μᾶς σὺν τὰ πουλιὰ. Τὰ ξανοίγει τὰ δνεια ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρὶ, νὰ πουρπουλίζουν τῶν ἄγγελων; Ἀμιλητὴ τραβᾷ καὶ κρύψε τὴ συγκίνησή σου Καπου εἰδῶ σήμερα θεοὶ παλιοὶ κρυφὰ μᾶς εὐλογᾶνε.

Πᾶμε. Ἀκρεθλακσο θέλω σήμερα Καβούρια νὰ μαζέψουμε καὶ τὸ ἀγέρι τὸ ζωφόρο τῆς θλασσας ἐφραντικὰ νὰ μᾶς ζώση. Τὸ δρόμον τῆς ἀρραγιαλίας νὰ πάρουμε κι' ἔξ μὲ μᾶς νοικίη ποὺ θὰ μᾶς βγάλῃ.

ασμα ἀπ' τὴν κούλα εἶν' εὐκολο γιὰ τὸν καθέναν, σὺν ἀρχίσουν οἱ βροχὲς τοῦ σαραντάμερου καὶ σὺν ἀνεγλυτσοῦν ὁ ὄχθος τὰ κροσσάτου; Γιὰ νὰ περᾷση κανεὶς τὴ γλῆνα τοῦ χρειάζεται κοντα γερὰ, ὅταν μάλιστα τὰ κατὰ πρέπει νὰ κοιτᾶνε σὺνωσ καὶ στὰ παραθυρα τῆς κούλας. Ἄχκη, ποὺ νὰ σκιάζεται τὴ λῆση ποῖος τὴν εἶδε, ποῖος τὴν ἔκουσε! ἀναναχτεῖ μὲ δικίον ἢ Κούλα μέσα της, ὅταν περᾷνε μιὰ δυὸ μέρες κι' ὁ δάσκαλος δὲ φαίνεται. Μὰ ὅταν τὸν ξαγναντίζει βουτμένον ὡς τὰ μπουῖνα μὲς τίς λαστες, πιστολισμένο ἔσκαε ἀπάνω ὡς τοὺς ὄμους τὸ μακρὸ π λτό, ὅταν ἀπὸ τὸ βούτημα ποὺ θαρεῖ νὰ κῆνη τὸ πόδι τὰ γαπητικού στίς λούμπες, ἀπ' τὸ σκόνταμα του στον ὄχθον εἰδῶ, ἀπ' τὸ γλύστρημά του παρακίε στὴ γλῆνα ἀνκκα λύπτει πὼς κ' ἢ ματιὰ του κοντα σταλλοθώρισμα εἶναι καὶ κοντοβ-ετη, λύπη γεμίζει τὴν καρδιά της καὶ δὲν ξέρει ποῖον νὰ πρωτοκλῆψῃ, τὸ δυστυχὴ, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ ξεκολλητῇ ἀπὸ τὸ βούλο κάτω ἀπ' τὴν παραθύρη της, ἢ τὴ δικὴ της μοῖρα, ποὺ τὴν ἔριξε σ' αὐτόν;

Ἀπελιπυμένη, σωριάζεται σὲ μιὰ γωνιά καὶ κλαίει τὴν κακὴν τῆς μοῖρας. Ἡ θυγατέρα τοῦ Θώμου Κρανιά, ἢ ἀδερφὴ τὰξίωματικῆς, ἢ Κούλα ἢ

Μας ἀρέσει ἡμᾶς στὴν Τύχη νὰ γυρίζουμε σὰ τσιγγάνοι. Τὴν τυφλομουίγα νὰ πηδῶμε στὴ ζωὴ. Ἀνετοίμαστοι νὰ μᾶς πάντα στὰ ξαφνικά—καλῶς νὰ ρθῶνε!—Μὴν τρέμεις κοντὰ μου σὰν εἶσαι ποτέ, Δαναΐδα, καὶ θὰ σοῦ χαρίσω τίς ἡδονές ἐγὼ τίς πιό σπάνιες.

Οἱ κουβέντες ἄς κυλῶνε τὴν ὁδὸν σὰν τὸ δρόμο πού φεύγει ἀπ' τὰ πόδια μας· ὁμοίως τὸ Μπέρ μας ξεπλάναψε, καλῆ. Ἄσκημα λογαριάσαμε τὴν ἀπόστασή του καὶ μετὰ τὸ σούρουπο βρεθίκαμε στὴν κρή του καὶ νόστιμη πλατεῖα. Ὡρα πού γυρίζουν οἱ χερμαχτοὶ σιγαλοὶ καὶ κουρασμένοι. Σερρακιανοὶ καὶ λιουφηνεῖοι, μετὰ ζουριμέντα τὰ μουστάκια, παλιές σελίδες τῆς Γαλλίας στὴ μερφή τους διαβάζουμε τὴν συμπαθητικιά. Τὸ σκοτάδι μᾶς πῆρε. Νυχτωθήκαμε. Στὸ κονάκι πάλι θ' ἀνψυχῶσουν. Τόχεις καλλίτερο νὰ γυρίσουμε.

Πάλι τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ τὰ καθεύρια πίσω στὴν Ἥλιο. Κακοτοπιές θυμᾶμαι ἐδώθενες, μὰ τὸ σκοτάδι δὲ θὰ μᾶς τίς δεῖξη καὶ πρόσεχε. Καὶ τοῦ βαλτοχεμαρρέου τὰ γιορῆμα σαρά. Βαλκ καὶ αὐτὰ καὶ τὸ φεγγάρι ἀκόμα νὰ φανῆ πού ἀνάθεμά το! Μὰ μὴ φοβάσαι μαζί μου. Ἰερὸς εἶμαι, κ' οἱ κίντυοι μακραινούν ἀπὸ μπροστά μου. Δέν εἶν' ἐλόττελα ἐρημιά. Φῶτα θωρῶ στὸ μεσιανὸ παράθυρο τῆς φάμπρικας. Ζητιᾶνοι δὲν ἀναβουνε φῶτα νοικοκυρεῖοι θεῶναι, ἢ δουλευτάδες καλοκαρδοί. Ἐρημη καὶ ἀκατοίκητη δὲν εἶναι, ἔπωε θερροῦσες, ἢ φάμπρικα.

Οὔτε ζητιᾶνοι καὶ οὔτε δουλευτάδες. Μιὰ γριὰ σὶδὸ παραθύρι φωτίζει μᾶς μετὰ λάμπα καὶ μᾶς καλε καὶ μᾶς φωνάζει ἀκατανόητα, ἀκοῦς; Ἐξήγα μου λοιπὸν τὴ γλώσσα τῆς σὰν τὴν κατέχεις!... Ἐλα μὴν τρέμεις πάλι καὶ δὲν εἶναι καλὸ νὰ τρέμη κανεὶς. Μονότονη ἀρμονία ἔχουν τὰ λόγια τῆς καὶ σκιαχτερὸ ρυθμὸ τὸ διστιχὸ τῆς, μὰ μὴ φοβάται. Ἄποια τρελλὴ θενῶναι καὶ τιποτα περσύτερο· πᾶμε!...

Κανένας δὲν ἐρχεται πίσω μας. Σοῦ μοιάζουν γιὰ βήματα, μὰ δὲν εἶναι. Μὴ γυνᾶς ἔτσι τὸ κεφάλι σου τῆμορφο· μιὰ ἀπὸ τίς τραγικὲς τίς ἡδονές μου μᾶς ἀκολουθεῖ καὶ περπατά. Ἀκόμα σκέψου καὶ τῶν κυμάτων τὸ θόρυβο πού ξεσπᾶνε στὰ βράχια τὰ σιμοτιὰ καὶ σέψου ἀκόμα τὴν τρικουμιά δῶ στὸ πάλκατος. Τὸ φεγγάρι δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ βγῆ. Πᾶμε καὶ θὰ ξεκουρασθῆς ἀν' θελήσῃς περ' ἀπ' τὰ μνήματα.

Ὁμορφη νὰ κατανόησῃ νὰ ξεπέσῃ σ' ἐκεῖνο τὸ παράλλαμα; Ποτέ, ποτέ! τῆς ψιθυρίζει ὁ στοχαστὴς τῆς μέσα τῆς, σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὴ βοηθήσῃ σὲ καπια ἀπόφαση. Ἀλλὰ ἡ τσατὴ τῆς κούλιας εἶναι μισα νοιχτὴ ἀπεικῶνα τῆς καὶ κατεβάζει τὴ νοτιὰ φῶ στὴν πλάτη τῆς εἰ ὅμοι τουρτουραίζουν μετὰ τὸ μαγνάδι τοῦ τσιτιοῦ πῦναι νουμένοι, τὰ μπούτια, οἱ ἄτρες τρεμουλιαζοῦν μισοζαρκῆ, ἢ Φόσω βήχει κάτω ἀπ' τὸ κατώγι, ἢ Μαριώ δέει στὴν ἄλλη κάμαρα τὴν Παναγιούλα, πού τὴν τσάκωσε νὰ κοιτᾶ καὶ αὐτὴ στὸ παραθύρι, καὶ ὁ Γεσίλας οὔτε ἀκούγεται, οὔτε γράφει. Δέν πείσματος μόνο μετὰ τὸ Ζωριά καὶ μετὰ τὸν Τελατίνη, δὲν ἔριζε μακρὴν λιθῶρι πίσω του μόνο στὴν πόλη κοντὰ στὸν ποταμὸ, μὰ καὶ στὴν κούλια τοῦ πατέρου του

Δίχως κ' ἡ ἴδικ νὰ τὸ καταλάβῃ, ἢ Κούλια βρέθηκε στὸ παραθύρι, κοιτάζοντες ἀν' πέφτῃ σὲ ξεστεριά ἢ σὲ σύγγερα ὁ ἥλιος, πού ἔριζε μιὰ στιγμὴ μιὰ λάμψη ἄγνη στὴν κάμαρα. Κάνε νὰ σταματῶσε ἢ βραχί, νὰ στεγνώσῃ λίγῃ ὁ τόπος καὶ νὰ δῆ τὸ δασκαλοὺ νὰ περᾶσῃ σὰν ἀνθῶτος. Νὰ πᾶρῃ δύνκαμη, νὰ κατεβῆ κάτω στὸ δρόμο καὶ ἀπέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ τὴν πᾶρῃ μακρὰ ἀπὸ δῶ, ὅπου θέλῃ αὐτὸς, ἄς εἶναι καὶ στὸ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΝΙΚΗΜΕΝΩΝ

«Ὁχι, μὴ μιλάς φανατισμένα, γιατί δὲ μ' ἀρέσει. Ὁχτροὶ μας θαρρεῖς εἰ Ρῶσοι πὼς πρέπει νᾶναι, θάρρεψέ το, μὰ μὴ μιλάς ἔτσι γιὰ τοὺς ἀξιοματικὸς αὐτοὺς. Ἄδοξοι καὶ λαθωμένοι, κλαῖψ' τους, ἀλλοίμονο, μὰ μὴν τοὺς δικάζεις τὴ στιγμὴ αὐτὴ πού ξεσπᾶνε.

Ἄπ' τὸ μαγεριὸ ὁ κόσμος σκορπίσει. Μοναχὰ ἢ παρέκ ρώσων ἀξιοματικῶν, πού γύρισαν τὸ ἀπομεινέρο στὸ Πόρτ-Σαίτ μετὰ τὰ πολεμικὰ ἀπὸ τὴν Πέρα Ἀνατολή, καὶ ὁ φίλος μου κ' ἐγὼ σ' ἄλλο τραπέζι. Ἀπὸ τὴν ὄρα πού καθῆσαν νὰ δειπνήσουν τοὺς περσικὰ καὶ χίλιες σκέψες ἔκανα μετὰ τὸ νοῦ μου. Μὰ σὲ τί χρειάζονται οἱ σκέψες τάχα; Καλλίτερα τοὺς νικημένους νὰ κοιτάζουμε καὶ κοιταζοντάς τους νὰ ξεχνιόμαστε μαζί τους.

Μιλιά δὲν ἄλλαξαν ὡς τὸ τέλος· ὁμοίως βότκα βρήκαν στὸ μαγεριὸ καὶ τὴ ρουροῦσαν μ' ἄγρια ἠδονὴ Τὰ μάτια τους φλόγες πετάγανε. Κουλοχέρης ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ὁ δύστυχος· κουτσὸς ὁ ἄλλος καὶ ὁ τρίτος παρέκει γκαβὸς ἀπ' τὸ ἕνα μάτι. Τὰ βόλια δὲ χωρατεύουν, φαίνεται. Δὲ λυγαρίζουν τοὺς λεβεντοιοῦς; καὶ ἄς εἶναι καὶ ἀρραβωνιασμένοι.

Βότκα νὰ πιῆτε· γιατί νὰ μὴν πιῆτε; Νὰ μεθύσετε, γιατί εἶν' ἱερὸ τὸ μεθύσι κάποτε. Νᾶ, κ' ἡ οὐγγαρέζα μετὰ τὴν ἄρπα τῆς. Ὁμορφη εἶσαι, οὐγγαρέζα μου, μὰ καιρὸ δὲν ἔχω νὰ σὲ κοιτάξω. Βζρα το ρούσσικο χορὸ καὶ ὁ βιολιτζῆς σὲ συντροφεύει καὶ νὰ δῶμε. Τραγουδοῦ, τραγουδοῦ! ἔλουμε, φωνάζουν ἔλοι στὴ γλώσσα τους· τραγουδοῦ καλλίτερα.

Τὰ δαχτυλά πέφτουν στὶς κόρδες τῆς ἄρπας καὶ τὸ βιολι συνοδεύει. Νουσταλγικὸ εἶν' ἀλήθεια πού ἀνάθεμά το καὶ ἄς εἶν' καὶ γιὰ τὸ Βόλγα, τί πειράζει;

Σπάστε τὰ τὰ ποτήρια, καημένοι, καὶ γλεντήστε το!

Μὴν τοὺς δικάζεις, φίλε μου, μὴ! Ἄν τραγουδοῦν εἰ νικημένοι, τὸν πόνο τους καὶ τὴ ντροπὴ τους ξεχνοῦν, μὴν τοὺς κακοθέλεις καὶ δὲν πρέπει.

Ρούσσικο ξέρε ὁ φίλος μου καὶ ἀρπάχει μετὰ μαστοριά τὰ λόγια πού ξεφεύγουν ἀπ' τὰ πικραμένα τὰ στόματα. Γιὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του λείει κατιτὶ ὁ κουτσὸς καὶ κλαίει· γιὰ τὴ μάνα του ὁ κουλὸς καὶ ὁ τρίτος· γιὰ τὰς φανὰ καὶ μικρὰ ἀδέρφικ του.

Καὶ ἄχ, βᾶχ» οἱ στεναγμοὶ καὶ τὰναφυλλητὰ

τους. Ἡ ἄρπα ξεναρχίζει τὴ φωτιὰ τοῦ χοροῦ νὰ σκανταλιζῆ. Ἀνάθεμά σε μουσική! Τὰ χαρτένια πεντάρουβλα ἀρχίζουν νὰ κολλιοῦνται στὸ μέτωπο τῆς Οὐγγαρέζας, καὶ χλακλι τῆς! Πᾶρε κ' ἕνα φιλι ἀπὸ τὸν ἄλλον· τί πειράζει τάχα; μεθυσμένος εἶναι, μὰ πηδᾶ θυμᾶται· γιὰ τὴν πατρίδα του θὰ σὲ πῆρε καὶ σὲ φίλησε. Τάχα τὴν ἰδέα μιᾶς πατρίδας δὲν τὴ δίνεις μετὰ τὴ μουσική σου, ὦ τριγυρίστρα, σ' αὐτοὺς τοὺς ξένους τοὺς τόπους;

Δὸς του λοιπὸν ὁ χορὸς, πού κόρωσε καὶ ἀναψὲ καὶ δὸς του τὰ λυγίσματα τῶν κορμιῶν καὶ τῶν ποδιῶν οἱ κρότοι στὸ πάτωμα. Ἄχ, καὶ ὁ κουτσὸς στὴν ἄκρια εἰ νὰ ἀρέγεται τάχα καὶ τεντώνει, τεντώνει τὰ μάτια του ἀπὸ τοῦ πόθου τὴν ἄρμη; Βλέμμα πικρὸ ρίχνει στὸ πόδι του καὶ σκύβει τὸ κεφάλι του ἀπογοητευτικά.

Κι ὁ χορὸς μεγαλώνει ὀλοένα καὶ τὰ πεντόρουβλα κολλιοῦνται μ' ἀστραφτερὴ γληγοράδα στὸ μέτωπο τῆς Οὐγγαρέζας, σὲ καθὲ γύρισμα. Ἀνατριχίλα παραξενη σκορπιέται γύρω μας ἀνκατωμένη μετὰ τῆμο. Ἄγριο εἶναι τὸ ξεφαντωμα αὐτὸ καὶ ὁ φίλος μου χ' ἠμὸς μετὰ στασιόνει νὰ φύγουμε. Μιὰ στιγμὴ, τοῦ λῆω, ἀκόμα· μοναχὰ μιὰ στιγμὴ...

Ὁ κουτσὸς σηκώνεται τῶρα τρέμοντας καὶ μιλώντας ἀκατανόητα·

«Τὸ χορὸ, τὸ χορὸ θὰ σύρω!» φωνάζει.

Πέρα τὸ ρίχτει τὸ μπκαστοῦνι καὶ πᾶνεται στὸ χορὸ.

ΤΑ ΣΚΥΛΛΙΑ

Βγάβγ, βγάβγ, τὰ σκυλλιά μᾶς στὰ μεσάνυχτα στὸ Τατάρι τῆς Θεσσαλίας, κοντὰ στὰ σύνορα. Βγάβγ, βγάβγ, ἀλυχτᾶνε ἀνκατωμένα. Λίγοι μὴνες εἶταν πρὶν τοῦ πολέμου

— Μωρὲ τί εἶναι, κύρ-Θωμᾶ, τί τρέχει; Τεῦρ-κοι μπῆκην λοιπὸν;

— Σοῦτ! κάνει ὁ κύρ-Θωμᾶς μυστηριώδεια. Δέν εἶναι τίποτα· πλάγιασε καλλίτερα καὶ αὔριο τὰ λέμε, πρῶτα ὁ Θεός!

Πλάγιασε!... Σοῦτ!... Ἐνας λόγος εἶν' αὐτός. Μὰ πῶ· μπορεί νὰ κλείσῃ μάτι κανεὶς, πού οἱ Τεῦρ-κοι θὰ μᾶς κάνουν βίζιτα εἰς λίγο; Νόστιμος εἶν' ὁ φίλος.

Τ' ἀλυχτήματα αὔξαιναν, αὔξαιναν, μὰ καὶ μακραινόν ὀλοένα. Τὰ γρικουσα καὶ τὰ μάντευα πέρα πρὶς τὸ Σαλαμπριά. Τόσο τὸ χερότερο, σκέφτηκα. Ὅ,τι βράζει ἄς κατεβάσῃ· μὰ ἐγὼ θὰ κοι-

σῶνορο τοῦ κόσμου, στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γῆς, μὸ νᾶχ μακρὰ ἀπὸ δῶ, δῶ ἀπὸ τὴν κούλια.

Κι ὅταν τὴν ἄλλη μέρα τὸν βλέπῃ νὰ ξεναπεριῶνῃ, κρεμιέται στὸ παράθυρο καὶ τοῦ χαμογελάει, κατεβάζει κάτω στὴν ἀλύπορτα καὶ τοῦ σφριζεῖ ἕνα γλυκόλογο, τοῦ γέφει νᾶρθη πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη. Μὰ ἐκεῖνος δασκαλος φοβάται καὶ τὸν ἔτκιο του. Δέν ἀποφασίζει νὰ ζυγώσῃ καὶ ἄς εἶναι σούρουπο καὶ ἄς μὴν περναῖ ψυχὴ στὸ δρόμο. Ὅλο καὶ κοντοστέκεται, μὰ δὲν τολμᾶει ἕνα βῆμα πρὸς τὴν πόρτα, ὅλο καὶ ρίχνει φοβισμένα μάτια σὲ τὰ παράθυρα· Κ' ἔτσι τὴν ἄλλη μέρα καὶ ξανά τὴν ἄλλη ὡ; πού ἐπὶ τοῦτος ἔγιν' ἀφικτος. Δέν ξεναπέραςε

Ἡ Κούλια πᾶει νὰ χάσῃ τὸ μελό τῆς; Μὴν ἐρῶττησε, μὴν τὸν μεταθάσῃ; Χίλια βάνει ὁ νοῦς τῆς. Ρώτησε τὰ παιδιὰ πού γύριζαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο τῆς. Ἐδῶ ἔναι καὶ στὴν ὑγείᾳ του ὄχι καὶ καλλίτερα. Σήμερα τᾶργασε ἐνοῦ ἀπ' αὐτὰ τίς ἀπκαλίμας μετὰ τὴ λούρα.

Ἡ Κούλια ἀπολιπίζεται. Ἄλλο δὲ μένει πρὸς νὰ τοῦ γράψῃ μετὰ τὴν Παναγιούλα· «Ἀγαπη μου, γουσοῦ μου, μάτην σὲ ἀνυμένω καὶ ἀπορῶ· ὁ δικτεῖ διέκοψε; καλῶ, ἀντίγραψε ἀπὸ τὸ πλιό χιλιοσκι σμένε ἐπιστολιεριο τῆς κούλιας, ἔκλεισε δυὸ πανασέ

δες μεσα μετὰ τὰ δάκρυά τῆς κ' ἔδωσε τὸ γράμμα. Πρῶτη φορὰ δὲν ἦταν πού θάκανε καὶ τὴν ὑπηρεσία αὐτὴ ἢ ἀρρηνὴ τῆς πλύστρας τοῦ πατέρου, μὰ τούτῃ τῇ φορᾷ ἢ Κούλια δὲν τὴ βρήκε πρόθυμη. Δέν ξέρε, εἶπε, σὲ ποιὸν ἀπ' τοὺς πολλοὺς δασκαλοῦς; νὰ τὸ δῶσῃ. Μετὰ πολλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τὸν περιγράψῃ μετὰ λεπτομέρεια ἢ Κούλια, τέλος δέχτηκε. Ἡ Παναγιούλα ἄργησε νὰ γυρίσῃ ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ὅμως ἀπάντηση δὲν ἔφερ. Τοῦ κάκου στέλθηκε καὶ ξεναστάθηκε μετὰ νέο γράμμα· δὲ μπόρεσε νὰ ξεναβῆ τ. δασκαλο.

Καὶ δὲ μπορεί νὰ βρῆ ἡτύχια κ' ἢ Κούλια, δὲ μπορεί νὰ κλείσῃ μάτι. Νευρῶνισε καὶ αὐτὴ. Δέν ὑποφέρει πια τὴ γκρίνια τῆς Μαριώ. Λόγο καὶ ἀντίλογο. Μάτια τὴν παρακαλεῖ ἢ Φόσω νὰ μὴν τὴ συνερῆται γιατί δὲν εἶναι στὰ καλά τῆς ἴσα τὰ πᾶνε κ' οἱ δυὸ τῶρα. Κι ὁ ἀνεμος τῆς ποταμῆς τὴν ἀπονευρῶνίζει. Τῶρα θὰ πᾶσ' ἢ κούλια ἀπάνω τῆς καὶ θὰ τὴ θάψῃ. Κάθε ἐλπίδα λυτρωμοῦ ἔσβυσε, κάθε δρόμος σωτηρίας εἶναι κλεισμένος.

Μιὰ γνώριμὴ τῆς καθόνταν στὸ σκολεῖο κοντά. Ἦταν τὸ τελευταῖο βῆμα, μὰ ἔλειπν τὰ ποδιὰ ματῆ, ἔλειπ' ἕνα φέρεμα τῆς προκοπῆς γιὰ νὰ τὸ κάμῃ. Τέλος ἄφησε στὴν ἄκρη τὴ ντροπὴ, βρήκε

μηθῶ. Στὸν ὕπνο μου Τούρκους ἐβλεπα, σπαθιά ἐδῶ, καπνοὺς ἐκεῖ, μὰ οὔτε μιὰ σταλαμακτιὰ ἀπὸ αἷμα. Τόσο τὸ καλλίτερο.

Χαράματα, τὰ βῶδια μὲ ζυπνοῦσαν μὲ τὰκριβὰ τους μουγκαλιτὰ καὶ τὰ κοκόρια μὲ τίς κραζίες του.

— Καλημέρα, κύρ-Θωμά. Ἐξήγα μου, μαθίς, τὸ ψεινοθράδινο.

— Σοὺτ! μοῦ ξανακάνει μυστηριώδικα. Δὲν εἶναι τίποτα.

— Βρὲ τί σοὺτ καὶ ζεσοὺτ, κύρ-Θωμά; Πίς μου καὶ μένα τί τρέχει, νὰ ξέρω. Παράξενος εἶσαι.

— Δὲν εἶναι τίποτα, μοῦ λέει· ὁ Καρανάσος εἶταν.

— Ποιὸς Καρανάσος;

— Ὁ νέος ὁ ξανθὸς γιὰ τὸν ποῦ μ' ἀρώτησες φῆς τὸ ἀποστήμερο.

— Ὁ συμπάθητικός μου; Ἔ, τὸ λοιπὸν;

— Τὸ λοιπὸς, εἶναι χρυσὸ παιδί. Ὅλη τὴ μέρα στὰ ἔργα σκεφτικός καὶ ἀμίλητος δουλευτάρης, ὅμως τὴ νύχτα ἄλλος ἐξἄλλου γίνεσαι. Χρόνικ εἶναι ποῦ τὸθαθε, μὰ κανέναν δὲν περᾶζει. Μὲς στὸ σκοτάδι γυρίζει κόνοντας μὲ μαστοριά ὅλες τίς φωνές τῶν σκυλλιών. Ὅλα τὰ μαντρόσκυλλα, τὸ λοιπὸς, τὸν ἀκολουθοῦν. Κοπάδι τὰ κάνει καὶ τὰ πᾶσι στις ὀχτιές τοῦ Σκλαμπριά, κ' ἐκεῖ ξενυχτίζουν καὶ τὰ κουθεντιάζουν ὡς τὰ χαράματα. Ὅμως τί λένε, κανέναν δὲν ξέρει, γιὰτὶ κανέναν ἄλλο ἐξὸν αὐτὸς δὲν κατέχει τὴ γλώσσα τῶν σκυλλιών.

— Παράξενο πράμα!

Στὸ μετὰξὺ νά, καὶ ὁ κύρ Δημήτρης ὁ ζευγάς.

— Καλημέρα. Τὰ μάθατε; μὰς λέει.

— Τί πάλε; λέμ' ἐμεῖς.

— Ὁ Καρανάσος πνίγηκε στὸ Σκλαμπριά, φῆς τὰ μεσάνυχτα.

— Καλὰ στὸλεγα ἐγὼ, κύρ-Θωμά, πὼς κάτι ἀσυνείθιστο συμβαίνει. Καὶ πὼς, κύρ-Δημήτρη, πνίγηκε; Δηγήσου μας τὸ λοιπὸν.

— Μὲ τὰ σκυλλιά πῆγε ὅπως πάντα, μαθίς, στις ὀχτιές καὶ βάλθηκε μετὰ τους νὰ κουθεντιάζη καὶ νὰ τοὺς δασκαλεῖαι ἱστορίες. Ἀξαφνὰ τί τὸν πιάνει καὶ πέφτει στὸ νερό;

— Ἔλα ντὲ! λέει ὁ κύρ-Θωμάς.

— Κακόρεμμα εἶναι στὸ μέρος. Πέφτουν τὰ σκυλλιά νὰ τόνε σώσουνε, ὅμως ἀδύνατο στάθηκε. Ὑστερα ἀπὸ κάμποσο πνιγμένον τὸν ἔσυραν στὸν ὄχτο καὶ τὸν περιτριγύρισαν καὶ σὰ μοιρολογίστρες τόνε κλαῖν ἴσαμε τώρα. Κανέναν ἀπὸ μᾶς δὲν ἀφί-

νον νὰ σιώσῃ, μονάχα οὐρλιάζου· οὐρλιάζου ποῦ ἀνάθεμά τα!... Μὰ δὲν ἀκοῦτε, μαθίς, πὼς οὐρλιάζου;

Σιωπᾶμε καὶ ἀνοίξαμε τὸ παράθυρο. Τὸ φῶς, τὸ σκοτάδι πάλευε νὰ νικήσῃ. Πάχνα πυκνὴ τὴν Πλάση ἔζωνε ἀκόμα. Ἀπὸ τὰ μακρὰ, πέρα, τρομαχτικὰ ἐρχόντουσαν τὰ οὐρλιάσματα τῶν σκυλλιών, ποῦ θηνοῦσαν τὸν πεθχμένο τους τρελλό.

Παρίσι, 1908.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΨΑΡΑΔΕΣ

Σ' ἐρημικὴ τὴ βάρκα ἀερογιαλιὰ τραβήξαν καὶ σ' ἀπάνεμο λιμάνι καὶ μακρὰ ἀπ' τοὺς κόπους τώρα πιάνει καθέννας τους μιὰν ἡσοχη δουλειά.

Ἄλλος τὴ βάρκα πλαίνει, ἄλλος παλιὰ μπαλλώνει ροῦχα, ἄλλος τὰ δίχτια σιάνει, ἄλλος σκουπίζει, τὸ φαῖ ἄλλος φτειάνει νάπογευτοῦν τὸ βράδυ μὰ σταλιά.

Μὰ μόνο, ἔξωπλωμένο ἀπὰ στὴν πλώρη, ἕνα ξανθὸ καὶ λιοκαμένο ἀγῶρι, ποῦ οἱ σύντροφοι τὸ κρᾶζουνε τρελλό,

μὲ μάτια δνειροπλάνευτα κοιτάει τὸν ἥλιο, ποῦ ὀλοπόρφυρος βουτάει μέσα στὸ ματωμένο τὸ γιᾶδι.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ

Ὁ Χουλίδας βγήκε ἐξῶ. Ὁ Σαμουῆλης ἔμεινε στὴ θέση του, μαζωμένος σὰ γάτα, ἀκίνητος. Φαινόταν νὰ μὴ κατάλαβε πὼς ἔφυγε ὁ Χουλίδας καὶ ἔξακολουθοῦσε νὰ ἔχει τὰ μάτια στηλωμένα στὸ πάτωμα.

Στὴν ἀρχὴ ποῦ ἀκούσε τὸ σκύλλο νὰ οὐρλιάζει ἐξῶ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ φυλάργυρου, εἶχε σκεφτεῖ: — Κάτι κακὸ θὰ πάθει ὁ Χουλίδας!

Μαζὺ τοῦ ἤρθε ἡ σκέψη μὴ αὐτὸ τὸ κακὸ, ποῦ ὁ σκύλλος σὰν κακὸς μάντης τὸ φώναζε τόσο ἀπαίσια στὴν πόρτα τοῦ φυλάργυρου, εἶταν τὸ κακὸ ποῦ αὐτὸς εἶχε σκεφτεῖ νὰ κάνει στὸ φυλάργυρο! Καὶ μετὰ τοῦ φάνηκε νὰ σέρνεται ἀπὸ κάποια δύναμη,

νὰ τὸν σπρώχνει αὐτὴ, γιὰ νὰ κάνει κείνο τὸ κακὸ, κ' αἰσθάνθηκε τότε ὅτι τοῦ εἶταν ἀδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ, γιὰτὶ αὐτὸ εἶταν γραμμένο νὰ γίνῃ, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἔριζε πιά τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλ' εἶταν ὄργανο τῆς Μοίρας!...

Ἡ φωνὴ τοῦ Χουλίδας τὸν ἐβγαλε ἀπ' αὐτό. Εἶχε γυρίσει καὶ ρωτοῦσε:

— Τί ἔδωσε ὁ ἥλιος;...

Ἀπάντησε κάτι μπερδεμένο καὶ κοιτάζε ἐξῶ. Ὁ οὐρανὸς εἶχε σκεπαστεῖ ἀπὸ σύγνεφα πελώρια. Ἐνα σκοτεινὸ ἐπρόβαλε ἀπ' τὸ ἀντικρινὸ ψηλὸ σπίτι.

— Ἔλα πῆγαινε! τοῦ εἶπε ἀπότομα ὁ Χουλίδας.

Κάτι εἶπε ὁ Σαμουῆλης σιγὰ σιγὰ, ποῦ εἶταν περισσότερο φοβέρα παρὰ χαϊρέτισμα, κ' ἔφυγε. Ὅταν βρέθηκε στὴν αὐλή, ἀντὶ νὰ βγεῖ ἐξῶ στὸ δρόμο, χάθηκε σὲ μιὰ καμαρούλα, ποῦ εἶταν σὲ μιὰ γωνιά τῆς αὐλῆς. Εἶταν ἀνοιχτή, γιὰτὶ δὲν εἶχε τίποτα. Ἄλλοτε ἔβαζαν μέσα κεῖ τὰ βερνίκια, τὸ χρυσὸ, κόλλα καὶ ἄλλα ὑλικά, ποῦ χρῆσιμευαν στὸ κατάστημα Χουλίδας.

Εἶταν σκοτάδι μέσα. Ζήτησε νὰ βρεῖ κάτι νὰ καθῆσαι καὶ δὲν βρῆκε ἄλλο παρὰ τὸ πάτωμα. Καὶ κάθισε περιμένοντας νὰ νυχτώσῃ καὶ νὰκούσῃ τὸ Χουλίδας νὰ φεύγει. Εἶχε κάτι τῆς γάτας, ποῦ πκραμονεύει ποντικὸ καθὼς ἔμενε ἔτσι. Ἄκουσε σὲ λίγο πάνω στὴ λαμαρινένια στέγη τῆς καμαρούλας τὴ βροχὴ νὰ χτυπᾷ.

Ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἡ βροχὴ δυνάμωνε. Σὰ νὰ κοσκίνιζαν ἐπάνω στὴ λαμαρινένια σκεπὴ μάγιστρες, φαντάσματα τῆς νύχτας ἀκουγόταν ἡ βροχὴ.

Καὶ ὁ καιρὸς ἐκείνος, οἱ κρότοι τῆς βροχῆς τὸν ἔκαναν νὰ αἰσθάνετα περισσότερο ἐκεῖνο, ὅτι εἶταν ὄργανο τῆς Μοίρας, καὶ ὅτι ἔλα αὐτὰ γινόνταν νὰ τὸν βοηθήσουν γιὰ νὰ φτάσῃ ἐκεῖ ποῦ ἡ Μοῖρα ἤθελε!

Ἄκουσε τῆς γυάλινης πόρτας τὸ κουδουνάκι νὰ χτυπᾷ, εἶπειτα τὴν ἐξώπορτα νὰ κλείνει, ὅπως πάντα μ' ἕναν τρομερὸ κρότο.

Ὁ Χουλίδας εἶχε φύγει.

— Ἐμπρός! εἶπε.

Νόμισε ὅτι τὸν ἐσπρωχναν νὰ βεδίσει. Ἄνοιξε καὶ βγήκε. Τὸ χαλάζι καὶ ὁ ἀνεμὸς τὸν χτύπησαν στὸ πρόσωπο. Ἀνέθηκε τὴ σκάλα, ἔβαλε τὸ ἀντικλεῖδι καὶ ἀνοίξε... Πέρασε τὸ διάδρομο, πατώντας σιγὰ, ἐλαφρὰ, κ' ἔφτασε στὸ δωμάτιο τοῦ φυλάργυρου. Ἐκεῖ στάθηκε.

μιὰ πρόφαση καὶ κίνησ' ἕνα δειλινὸ καὶ πῆγε. Ἡ γνώριμὴ τῆς τῆς πρόσφερε θέση στὸν καναπέ, μὰ ἡ Κούλα προτίμησε μιὰ κρέκλα στὸ παράθυρο κοντὰ καὶ κάθισε προσμένοντας. Νάτος τέλος ὁ φίλος, βγήκε ἀπ' τὸ σκολεῖο του. Καθὼς τὴν εἶδε ξαφνικὰ κοκίνησε. Ὁ συναδερφὸς του, ποῦ πέρασαν μαζί, τῆς ψωμογελάσε, μὰ κανέναν δὲν ξαναγύρισε τὰ μάτια νὰ κοιτάξῃ. Ἡ Κούλα φρένιασε. Περιμένε, περιμένε ὅσο ποῦ νύχτωσε· δὲν ξαναπέρασε κανεὶς ἀπ' τοὺς δασκάλους. Μὲ ἀπελπισία θανάτου γύρισε στὴν κούλια. Τί τόκαμε, τί τόφταιξε; Ποιὰ εἶν' ἡ ἀφορμὴ, τέχει μαζί τῆς καὶ τὴν περιφρονᾷ; Δίχως ἄλλο θὰ τὸν ἐβχλαν στὰ λόγια, θὰ τοῦ τὴν κατηγορήσαν· ὁ κόσμος σὰν καὶ θάχῃ ἄλλο τίποτα νὰ κάμῃ; Ἦθελε μόνον νὰ ξέρῃ ποιὰ νᾶν' ἐκαίνη πόβαλε τὴ διαντριὰ, νὰ τὴν ζεσκίση μὲ τὰ νύχια τῆς τὴ φτονερή, τὴν κουρκουτούρα.

Μπαίνοντας στὴν αὐλόπορτα τῆς κούλιας, ἀπάντησε τὴν Παναγιούλα μπρός τῆς. Ἐστράχειλη, ζυπόλυτη, ἀνασκουμπωμένη πότιζε τὸν κήπο. Τὰ χεῖλη, ποῦ ὁ βορριάς τὰποκοκινίσει ἀντὶ νὰ τὰ γαλαζώνῃ, οἱ καστανὲς πλεξίδες τῆς, ποῦ γύρευον νὰγγιζοῦνε τίς φτέρνες, τὰ γιομάτα μάγουλα, ποῦ δὲν τὰ σοῦρωνε ἡ ἀναφαγιά κ' ἐκεῖνα τὰ μεγάλα

μαῦρα μάτια, ποῦ ἀστραφταν στὴ συμφορὰ καὶ στὸ μαρᾶζι γύρω τους, τὴ φούρκισαν. Γιατί; Δὲν τὸ ρωτάει. Μανία σκοτεινὴ καὶ ἀόριστη, τυφλὸ ἐνστικτο καθὼς ἐκεῖνο ποῦ ἐσπρωχνε μιὰ φορὰ τὴ μεγάλητερη ἀδερφή τῆς νὰ τῆς ξερριζώνῃ καὶ τὰ δικά τῆς τὰ μαλλιά. Κ' ἡ Παναγιούλα ἀπόψε τῆς πάτησε καὶ αὐτῆς μὲ τὰ ξερά τῆς μιὰ ρίζα διπλὴ διαλέτα δίπλα στὸ πηγάδι. Ὅποιος ζητάει ἀφορμὴ δὲν ἀργεῖ νάβρῃ.

Ἡ ἀρρανή τῆς πλύστρας ἀπὸ τὴν λασπόπολη δὲ μιλοῦσε στις βροσιές, δὲ μουρμούριζε στις μπουφλες. Συνήθισε ἀπὸ μικρὴ. Ἡ δυστυχία τῶν ἀδερφάδων πάντα σ' αὐτὴ ξεθύμαινε, ἰδίως ἀπ' τὸν κειρὸ ποῦ πήραν καὶ στερευόνταν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Ὡς τόσο οἱ ἀποσπερνὲς τῆς ἐκδρομὲς σ' ἐκείνους δὲν ἀρριψαν καὶ τώρα μάλιστα τρέχει πιδὸ πρόθυμα σ' αὐτὲς καὶ ἀργεῖ περισσότερο τὴ νύχτα νὰ γυρίσῃ. Ἡ Μαρῶ στουμπᾷ καὶ καταριέται, ἡ Κούλα δίνει χεῖρ' ἔτιωρα καὶ αὐτὴ, μὰ ἡ Παναγιούλα δείχνει μιὰ ἀπάθεια ἀνεξήγητη. Στὴν ὄψη τῆς, στὸν τρόπο τῆς κάτι σὰν νὰ λέη: χτυπάτε, βρῆσανιζετε· ὅλα θὰ περάσουν. Ἡ μέρα τοῦ θεοῦ κ' ἡ ζωὴ τῆς μὲς τὴν κούλια σὰ νὰ μὴν ἔχουν ὑπαρξὴ ἀληθινὴ γι' αὐτὴ, ἡ δικὴ τῆς ἡ ζωὴ σὰ νὰρχινᾷ μὲ τὸ σοῦρπωμα, σὰ

νᾶναι ὁ δρόμος, ἡ νυχτιά καὶ τὸ σκοτάδι. Ἡ κούλια ὑποτάσσεται στὸ θέλημα τῆς, γιὰτὶ κ' ἡ ὑπαρξὴ τῆς κούλιας ὅσο πᾶσι καὶ δένεται περισσότερο καὶ κρέμεται ἀπ' τοὺς ἀποσπερνὸς τῆς δρόμους. Ἡ Φρόσω δύσκολα μπορεῖ πιά νὰ ρίχνῃ τὴ σάιτα, ἡ Μαρῶ ὅλο καὶ ἀπονευρικιάζει καὶ φθείρεται μὲ τὸ ντύσιμο τοῦ ξένου κόσμου, ἡ Κούλα, εἶδαμε τί μκρτυρεῖται ἡ ψυχὴ τῆς Κούλας. Πολλὲς φορές χτυπᾷ ἡ ἀποχώρηση στὸ κάστρο, κάποτε ἀκόμα καὶ τὸ σπητητήριο κ' οἱ ἀδερφεῖς: στὴν κούλια, σκυμένες στὸ ξεσπιθισμένο τζάκι τους, δὲν εἶναι σίγουρες ἀκόμα πὼς δὲ θὰ πλαγιασοῦν καὶ αὐτὴ τὴ νύχτα νηστικές.

Μιὰ τέτλια νύχτα ἀπ' τίς πολλές, κρούα καὶ σκοτεινὴ στὸ δρόμο καὶ στὴν κούλια, ἡ Παναγιούλα δὲ γύρισε σ' αὐτὴ ὀλότρελα. Τὴν ἄλλη μερὰ μαθεύτηκε ἀπ' τὴν πόλη πὼς ἐγίνε κραντος καὶ ὁ δάσκαλος.

Ἡ Κούλα λιγοθύμησε.

«Τὸ σιγαλὸ ποτάμι, ἡ πομπιομένη, ἡ μούλα! ὁ ρέκαζε ἡ Μαρῶ, τρέχοντας στὴ γειτονιά γιὰ ξύδι.

Ἡ Φρόσω μονάχα δὲ μίλησε· ἡ φωνὴ τῆς εἶχε χάσει ἀπὸ καιρὸ τὴ δύναμη. Τὸ ποτήρι δὲ χωροῦσε ἄλλο πιά.